

Ohrozujú nás (systémové) banky ?

Autori:

Matúš Pošovanc

Jakub Jablonický

Nadácia F.A. Hayeka, Júl 2018

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Popis súčasného finančného systému – náhľad na problém	3
3. Vlastný kapitál banky – reakcia na hrozbu krytia strát banky	5
4. Popis získaných dát a zobrazenie na grafoch.....	7
5. Výsledky	9
5.1 Celkové výsledky za rok 2008 a 2017 (v čase upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio).....	9
5.2 Prvých 5 a posledných 5 bánk za rok 2008 a 2017 (v čase upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio).....	11
5.3 Celkové výsledky za rok 2008 a 2017 (z hľadiska súvahových čísel neupravených o názor trhu)	12
5.4 Americké banky od roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio).....	14
5.5 Európske banky od roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio).....	15
5.6 Ázijské banky of roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio).....	16
5.7 Banky zverejňujúce TCE (Tangible Common Equity / Total Assets x Price-to-Book ratio)	17
5.8 Slovenské banky	18
6. Závery a hodnotenia.....	19
Zdroje	23

1. Úvod

Cieľom tejto štúdie je poskytnúť *jeden z pohľadov* na kľúčové časti „kostry“ finančného systému, ktoré majú, obrazne povedané, dopad na celý organizmus - svetovú ekonomiku. Ak sa stane niečo tzv. systémovým bankám, paralyzačné účinky pocítíme všetci. Práve preto sme sa rozhodli zhodnotiť tzv. *systémové banky finančného systému* a nazreli sme na ich súvahy od roku 2008 až po koniec roka 2017. Zamerali sme sa na niektoré ukazovatele, ktoré považujeme za kľúčové pri identifikovaní rizika, ktoré finančný sektor dnes so sebou nesie.

V štúdií predstavíme najprv dôvody pre zameranie sa na nami vybrané ukazovatele. Následne predstavíme výsledky, ktoré dosiahli systémové banky globálneho finančného systému v daných ukazovateľoch a porovnáme ich. Porovnanie nám umožní identifikovať tie finančné inštitúcie, ktoré ku koncu roka 2017 predstavujú najväčšie riziko pre globálny finančný systém. Následne zakomponujeme pre informáciu a zaujímavosť aj údaje o tom, ako je na tom slovenský finančný systém. Záverom zhodnotíme súčasný stav a to, ako je možné vnímať mieru rizika v súčasnom bankovom systéme. Ukáže nám to i mieru fragilnosti systému.

Vopred upozorňujeme, že štúdia nemá ambíciu predpovedať, či a kedy nejaká krízová udalosť globálneho rozmeru nastane. Štúdia má za cieľ ukázať, ako je na túto potenciálnu udalosť finančný systém pripravený.

2. Popis súčasného finančného systému – náhľad na problém

Súčasný finančný systém je tzv. *fiat systémom*. Jedná sa v princípe o systém dlhov bez finálneho eliminátora dlhu v podobe zlata. V minulosti existujúce finančné systémy boli tzv. *frakčné systémy*. Tie boli založené na čiastočných rezervách zlata, ktoré banky držali. Voči rezervám zlata, ale i ďalším aktívam vytvárali banky meny (dlhy). Tak ako sa znižovala miera rezerv zlata, tak sa rozširovala miera vytvárania mien voči iným aktívam. Tieto aktíva si môžeme predstaviť ako akýkoľvek ekonomický projekt, napr. stavbu továrne, výstavbu domu, či podnikateľský projekt v podobe malej pekárne. Frakčný finančný systém v minulosti fungoval na základe toho, že banky umožňovali prostredníctvom emisie meny ekonomickú výmenu v danej mene. Nejednalo sa v princípe o nič iné ako o možnosť započítania dlhov plynúcich z ekonomickej činnosti medzi ekonomickými aktérmi v priestore a čase a vyjadrenie ekonomickej aktivity v mene emisnej banky. Zlato sa v systéme používalo ako finálny eliminátor dlhu, t.j. ak ekonomickí agenti prestali dôverovať finančnému systému, požiadali o elimináciu dlhu prostredníctvom zlata, t.j. požiadali o výber zlata zo systému voči predloženej mene (dlžobnému úpisu). Už vtedy bolo zdravie bankového systému závislé od toho, ako dobre vedeli banky odhadovať poskytnutie úveru voči nejakej plánovanej ekonomickej aktivite. Avšak nielen od toho. Dopad na bankový systém mala i miera konkurencie v bankovom systéme, či miera politických zásahov do systému. Systém však stále obsahoval jednu nekontrolovateľnú poistku – zlato. To, či systém fungoval alebo nie, nie je predmetom tejto práce a vedú sa o tom rozsiahle teoretické polemiky¹.

¹ Text uvádzame len pre lepšie pochopenie toho, čím je dnes fiat systém odlišný od frakčného systému. Úlohou tejto práce nie je popisovať vývoj systému, ani polemizovať o tom, do akej miery je dnešný fiat systém

Súčasný *fiat systém* je od frakčného systému odlišný tým, že dnes komerčné banky nedržia žiadne rezervy zlata a mena (dlh voči pohľadávke), ktorú svojou úverovou činnosťou tvoria, nie je vyplatiteľná v nejakej jednotke zlata. Jedná sa teda o systém mien (dlhov). Finálny eliminátor dlhu – zlato v systéme síce stále figuruje minimálne na súvahách centrálnych bánk², avšak mena akéhokoľvek štátu, či štátnych záväzkov (Eurozóna) oficiálne prepojená so zlatom nie je. Fiat systém je systém mien - dlhov voči záväzkom³.

Všetko to, čo dnes nazývame peniazmi sú meny. Mena je záväzok voči pohľadávke. Finančný sektor nad vytváraním záväzkov voči pohľadávkam vytvára ďalej rôzne finančné nástroje, tzv. deriváty. Je to jeden z dôvodov prečo dnes ekonómovia tak ťažko definujú to, čo sú a čo nie sú peniaze. Rozpor súvisí s tým, že jedni považujú za peniaze len tzv. agregát M1, ďalší aj agregát M2 a iní hovoria, že v princípe sú to aj agregáty M3, či M4. Problém, ktorému pri definícii čelíme je ten, že všetky monetárne agregáty sú z ontologického hľadiska dlhom, ktorý je odlišený svojimi rizikami, maturitou, či formou vyjadrenia. Napr. hotovosť, ktorú dnes každý za peniaze považuje, je rovnako dlhom. Je vytvoreným dlhom centrálnej banky voči aktívam centrálnej banky. Avšak vzhľadom na jej vyjadrenie vo forme napr. papierovej bankovky, je akceptovaným dlhom s okamžitou splatnosťou, t.j. dám ju v obchode predavačovi a ten mi za danú zmenku vydá okamžite tovar.

Je to jeden z dôvodov, prečo je súčasný systém náchylný na rôzne krízové udalosti. Banky dnes fungujú (v princípe) tak, že vytvárajú meny (ktoré považujeme za peniaze) voči nejakým aktívam - ekonomickej a politickej aktivite. V prípade, že je daná ekonomická aktivita zmysluplná (zisková), banka a ani systém problém nemajú. Dlh vzniknutý v minulosti je splatený poskytnutím zmysluplného statku alebo služby dnes, a dnes tvorený dlh je splatený zas neskôr v čase, a takto do nekonečna. Kedy má finančný systém problém? Vtedy, ak banka podporila ekonomickú aktivitu, ktorá nie je ekonomicky zmysluplná. Neodhadla vtedy napr. riziko, dopyt po ekonomickej aktivite, či podcenila iné súvisiace faktory. To, že je ekonomická aktivita nezmysluplná, spôsobuje stratovosť. Tá ďalej spôsobuje, že kapitálové zdroje vzniknuté v minulosti, ktoré si za vytvorenú menu (dlh) dnes podnikateľ zaopatril, nebudú splatené v budúcnosti. Výsledkom je vyjadrenie straty vo finančnom sektore. V prípade, že je týchto neúspešných projektov veľa, vzniká kríza, ku ktorej nemusí nevyhnutne viesť nejaké nezodpovedné správanie sa banky ako takej.

K nesprávne rozhodnutiu môže byť motivovaná napr. tak, že štát sa zaručí, že za akýchkoľvek podmienok banku v problémoch zachráni. Ďalej môže byť táto aktivita

udržateľný a pod. Otázka relevantnosti zlata vo finančnom systéme je rovnako predmetom rôznych druhov polemík. Faktom však je, že v dnešnom finančnom systéme zlato koluje a je dokonca možné predpokladať, že v útrobach bánk a centrálnych bánk tkvie stále veľká väčšina existujúceho zlata; odliv zlata do súkromných sejfov a mimo bankový systém je skôr novým trendom. Rovnako je faktom, že súčasný fiat systém nemá explicitný peg so zlatom – mena nie je vyjadrením hmotnosti zlata. Rovnako je možné viesť polemiku, či bol peg so zlatom zrušený až v roku 1971, či to bolo už založením Breton-Woodskeho systému (1944) alebo či to bolo definitívne až v roku 2001 zrušením posledného existujúceho pegu švajčiarskeho franku.

² To však nemení nič na fakte, že dané zlato patrí štátu/štátom a užívateľia systému – klienti bánk – by k nemu nemali prístup. Faktom však je, že napr. hotovosť, ako dlh centrálnej banky, je vytváraná voči položkám aktív centrálnej banky. Čiže o určitom nepriamom krytí meny zlatom by sa dalo teoreticky stále uvažovať.

³ Vzhľadom na to, že sa jedná o systém dlhov je jasné, že hlavným atribútom fragility systému je schopnosť splácať dlh v čase.

motivovaná umelo nízkymi úrokmi, ktoré tlačí dole centrálna banka, či napĺňaním regulačných povinností, ktoré súvisia s tvorbou portfólia banky (ak je napr. celý bankový sektor nútený ohodnocovať riziko identickým spôsobom, tak v prípade krízovej udalosti, musí aj celý sektor naraz trpieť). Nezanedbateľné sú i ďalšie regulácie, ktoré majú vplyv na celý bankový sektor. Odhaduje sa, že napr. len implementácia tzv. Dodd-Frank zákona v USA, ktorá pozostávala z 2000 strán novej legislatívy a 400 nových regulačných povinností, spôsobila vo verejnom sektore ročné náklady vo výške 1,2 mld. USD a vo finančnom sektore dodatočné náklady vo výške 2,26 miliónov pracovných hodín. Dopad zákona zároveň spôsobuje zánik menších bánk a prežívanie väčších bánk, čo má vplyv na koncentráciu v odvetví, ale aj na nižšiu mieru konkurencie a vyššiu mieru politického vplyvu bankového sektora. A nezabúdajme na to, že práve vo finančnom sektore sa zrkadlí všetko to, čo sa deje v ekonomickom spoločenstve.

3. Vlastný kapitál banky – reakcia na hrozbu krytia strát banky

Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody a fakt, že v súčasnosti existujúci finančný systém (fiat systém) je systémom rôznych foriem na „seba skladaných“ dlhov vytváraných voči ekonomicko-politickej aktivite v realite, je možné tvrdiť, že je to práve kapitalizácia bánk, ktorá určuje mieru ohodnotenia hrozby, ktorú vo finančnom sektore konkrétna banka predstavuje. To si dlhodobo uvedomujú i tí, ktorí pripravujú pre banky regulácie. To sa odzrkadľuje napr. v regulačných opatreniach Basel I-III. Od roku 1998 začínajú platiť prijaté medzinárodné pravidlá regulácie bankového sektora Basel I, od roku 2007 Basel II, a v roku 2010 boli schválené pravidlá Basel III, ktorých účinnosť má postupný charakter. Rovnako po kríze v roku 2008 bola vytvorená tzv. Financial Stability Board, ktorá dozoruje nad systémovými bankami sveta.

V práci sme sa preto zamerali na kľúčové bankové domy sveta. Výber bánk bol realizovaný na základe uvedenia týchto bankových domov v zozname globálne systémovo dôležitých bánk vydávaných Financial Stability Board⁴ od roku 2011. Sú to banky, ktoré majú potenciál narušiť, resp. pokojne môžeme povedať, že rozložiť, súčasný finančný systém.

Pri hodnotení hrozby banky/bánk sme sa zamerali na to, ako sú tieto banky kapitalizované v prípade krízových udalostí. Nejedná sa samozrejme o žiadnu novinku. Pri hodnotení si kladieme otázku: Čo sa stane, ak sa bankový sektor dostane do stresu; t.j. ak podkladové aktíva a súvisiaca ekonomicko-politická činnosť prestávajú dávať ekonomický zmysel? Ako je banka vybavená na to, že v prípade tejto udalosti ju môže eliminovať vlastným kapitálom? Vlastný kapitál banky je relatívne kvalitným dlhom – nenávratným, nie je ho treba vrátiť ako záväzky a dlhy a zabezpečuje tak solventnosť banky.

Jednoduchá úloha?

Na prvý pohľad sa môže zdať, že stačí určiť to, koľko vlastného kapitálu banka má. Ak ho bude dostatok, je viac odolná voči prípadu spojeného s nejakou krízovou udalosťou. Problémom však je, ako pristúpime k definovaniu toho, čo je vlastný kapitál. Pre definíciu vlastného kapitálu by

⁴ FSB. 2017 list of global systemically important banks (G-SIBs). WWW DOCUMENT <<http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P211117-1.pdf>>

mala platiť v princípe jednoduchá poučka – ak zajtra banka skrachuje, je jej kapitál niečo hodný? Čo to však presne je? Bankové domy často vykazujú a zverejňujú ako súvisiaci ukazovateľ tzv. *Tier 1 leverage ratio*, pomer tzv. Tier 1 kapitálu voči *celkovým aktívam* banky. Vo väčšine prípadov daný pomer preberajú i médiá. Je to však správny prístup?

Problémom je, že Tier 1 kapitál v sebe obsahuje viaceré položky, ktoré nie sú základným kapitálom banky. Tier 1 sa počíta ako tzv. Core Equity Tier 1 plus ostatné relevantné položky, ktoré je možné za primárny kapitál považovať. Konzervatívnejší odhad vlastného kapitálu preto vyjadruje skôr tzv. CET 1 (Core Equity Tier 1), kde zaraďujeme bežné akcie, prémie na emisiu akcií, očakávané príjmy, iný zisk a zverejnené rezervy, a úpravy povolené regulátorom (tu si banky vydobyli možnosť úpravy CET1). Je to teda CET1, ktorý je nutné porovnať voči aktívam? Stále nie tak celkom. Problém je, že CET1 obsahuje rôzne položky, ktoré sú v prípade krízy absolútne irelevantné pre protistranu či veriteľa v prípade hodnotenia solventnosti banky. Inými slovami, keď sa banka dostane do problémov, je úplne jedno ako je ohodnotený jej goodwill, sú irelevantné daňové úľavy v kontexte jej minulej aktivity (napr. odpis strát), či práva na poskytovanie niektorých služieb a rovnako asi málokoho zaujíma, či má alebo nemá nejaké softwarové zázemie. Tieto položky sú skôr zaujímavé v časoch pokoja, resp. v prípade, že chce banka fúzovať s inou bankou.

Je preto nutné sa zamerať na *skutočný* vlastný kapitál. A tu sa opätovne dostávame do problému definovať, čo to presne znamená. Pamätajte, že pre definíciu vlastného kapitálu by malo platiť, že ak zajtra banka skrachuje, je jej kapitál niečo hodný? Nejde o triviálny problém. Ak banka nečelí žiadnemu problému preukázania svojej solventnosti, CET1 môže pri hodnotení solventnosti skutočne postačovať. Už vopred sme si však povedali, že chceme hodnotiť hrozbu. To znamená situáciu, že ak sa banka skutočne do problémov dostane, ako bude hodnotená jej solventnosť?

V tomto prípade však nevieme, ako sa zachovajú investori. Inštruktívna by mohla poslúžiť ostatná kríza v roku 2008. Práve správanie sa investorov, veriteľov a obchodných partnerov bankových domov v roku 2008 ukazuje, prečo má časť finančných profesionálov za to, že skutočným vlastným kapitálom je tzv. *Tangible Common Equity* – tzv. *TCE*. Až ten môžeme považovať za skutočný vlastný kapitál⁵. O dôležitosti posudzovania TCE hovoril napr. guvernér amerického FED-u Daniel K. Tarullo⁶:

„Zjavné bolo, že počas vrcholu krízy sa protistrany a investori bánk v ohrození pri hodnotení bonity danej inštitúcie zaujímali výlučne o tzv. Tangible common equity. V podstate ignorovali Tier 1 kapitál a regulačné požiadavky na pomer kapitálu voči aktívam. Na jeseň roku 2008 trhy vo všeobecnosti pochybovali o tom, že by majetok niektorých našich najväčších inštitúcií postačoval na to, aby dané inštitúcie odolali stratám. Boli to práve tieto pochybnosti, ktoré

⁵ Kapitál totižto neobsahuje, goodwill, software, a dokonca ani niektoré seniorské kapitálové inštrumenty (preferenčné akcie), či CoCo bondy.

⁶ Governor Daniel K. Tarullo.(2011) *The Evolution of Capital Regulation*. WWW DOCUMENT <<https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/tarullo20111109a.htm>>

znemožňovali vzájomné vysporiadanie medzi protistranami, čo prispievalo k problému s likviditou ako charakteristickej črte vtedajších finančných trhov.“

Každopádne práve tu sme sa stretli pri posudzovaní daných bánk s najväčším problémom. Väčšina systémových bánk TCE jednoducho nevykazuje a nevykazuje ani individuálne položky, ktoré by nám pri odpočítaní od CET1 umožnili TCE vyčíslieť. Preto sme boli nútení sa zamerať jedine na CET1, ktorý sme upravovali (podľa nižšie stanoveného kľúča; vid' nižšie).

Či už by sme však hodnotili CET1 alebo TCE, údaj zo súvahy stále nemusí zodpovedať realite a tomu, ako danú banku vníma trhové prostredie; t.j. čo všetko o danej banke vieme a čo všetko o danej banke zohľadňuje trh. Predsa len, jedna vec sú čísla v súvahe a druhá vec sú zvesti, potvrdené správy, či reálne uniknuté dáta, ktoré hovoria o niečom inom. Obal a to, čo je pod ním sú dve rôzne veci. Ako uvidíme, vytvára to podstatný rozdiel v náhľade kapitalizáciu bánk.

Preto sme sa rozhodli ešte zakomponovať do hodnotenia pohľad trhu - čo si o banke „myslí“ trh, čiže čo si myslia na základe dostupných informácií dnes o banke investori. Pokiaľ je známe, že banka má nejaké problémy, resp. že nesprávne uvádza niektoré čísla alebo ju upodozrievajú z rôznych manipulácií čísel, resp. že naopak pripravuje nejaké potenciálne úspešné projekty, alebo je na tom jednoducho horšie či lepšie oproti stavu, uvádzanému na súvahe, trh danú situáciu zohľadňuje v podobe tzv. *price-to-book ratio*. To môže odrážať situáciu banky lepšie alebo horšie ako ukazujú účtovné záznamy.

4. Popis získaných dát a zobrazenie na grafoch

Takto vyzbrojení sa môžeme pustiť do hodnotenia vybraných systémových bánk. Všetky vyššie uvedené závery sme sa snažili čo najviac zohľadniť. Nie pri každej banke je to možné a to hlavne z dôvodu odlišných spôsobov vykazovania niektorých údajov.

Zobierali sme teda všetky dodnes dostupné nominálne vyjadrené číselné údaje za jednotlivé bankové domy, vždy ku koncu roka a to od roku 2008 až po rok 2017. V rámci porovnania nebolo nutné prepočítavať jednotlivé údaje do jednej meny. Hodnotíme totiž pomer: vlastný kapitál voči aktívam. Ako sme uviedli, pri väčšine bánk nebolo možné určiť *Tangible Common Equity* – tzv. *TCE*, ktorý banky až na pár výnimiek nevykazujú.

Pre hodnotenie sme preto boli nútení použiť CET1 voči celkovým aktívam banky. CET1 sme však upravili pre roky 2008 až 2017 vzhľadom na možnosť nadhodnotenia CET1 bankami o niektoré položky, ktoré sú diskutabilné z hľadiska ich zahrnutia do vlastného kapitálu. Túto možnosť a prechodné obdobia si vydobyli samotné banky⁷ a predpokladáme, že danú možnosť nadhodnocovania kapitálu i využili. Úprava predpokladaného nadhodnotenia bola nasledovná: pre roky 2008 až 2013 sme hodnoty CET1 znížili o 17,65 % a v rokoch 2014 až 2017 sme percento úpravy znižovali každý rok o 20 %. V roku 2017 je preto upravený súvahový CET1 v princípe identickým s vykazovaným CET1. Po roku 2018 úprava CET1 už nebude nutná,

⁷ V tejto práci sa jedná o zjednodušené porovnanie kapitalizácie bánk vzhľadom na to, že poskytujeme približný odhad. Problém, pred ktorým stojíme, je, že presné čísla banky nezverejňujú. Pozri rovnako Basel III, str. 21-26, špeciálne paragraf 94-96 o možnosti nadhodnotenia kapitálu v prechodnom období. Predpoklad považujeme za správny vzhľadom na to, že dané bankové domy boli postihnuté krízou a je pravdepodobné, že ich zástupcovia dané prechodné obdobia s regulátormi dohadovali.

vzhľadom na to, že možnosť nadhodnotenia už nie je povolená. Jednotlivé pomery kapitálu voči aktívam sme zisťovali od roku 2008 až po rok 2017 zo zverejnených súvah jednotlivých bánk. Pomer sme následne prepočítali hodnotou tzv. *price-to-book ratio* vždy ku koncu roka, ktoré zodpovedá trhovému hodnoteniu daných bankových domov⁸.

Na grafoch, kde sú zobrazené všetky banky spoločne, je pre prehľadnosť znázornený vždy len prvý rok po roku 2008, v ktorom tá, ktorá banka zverejnila CET1 a následne rok 2017. Vývoj kapitalizácie bánk od roku 2008 po jednotlivých rokoch je uvedený v regionálnom porovnaní bánk.

Na grafoch je rovnako zvýraznená požiadavka na kapitálové krytie bánk od finančných teoretikov vo výške 15%; čo je hladina, ktorá bola odporúčaná ešte v roku 2010⁹. Basel III stanovuje hraničnú hodnotu leverage ratio na úrovni 3 %, čo je i politika ECB. Iný prístup má FED, ktorý považuje banku za kapitalizovanú v prípade, že dosahuje tzv. leverage ratio nad úrovňou 5%, adekvátne kapitalizovanú nad 4%, podkapitalizovanú pod 4 %, výrazne podkapitalizovanú pod 3 % a kriticky podkapitalizovanú na úrovni 2%¹⁰. K tomu je nutné podotknúť, že globálne systémové finančné inštitúcie majú k daným hraničným hodnotám povinne stanovený ešte rezervný vankúš a to podľa toho, do ktorej triedy patria. Jednotlivé zaradenie bánk do tried za rok 2017 viď na linku v poznámke pod čiarou č.4.; triedy bánk a ich povinné vankúše k vlastnému kapitálu zohľadňujeme v záverečných zisteniach.

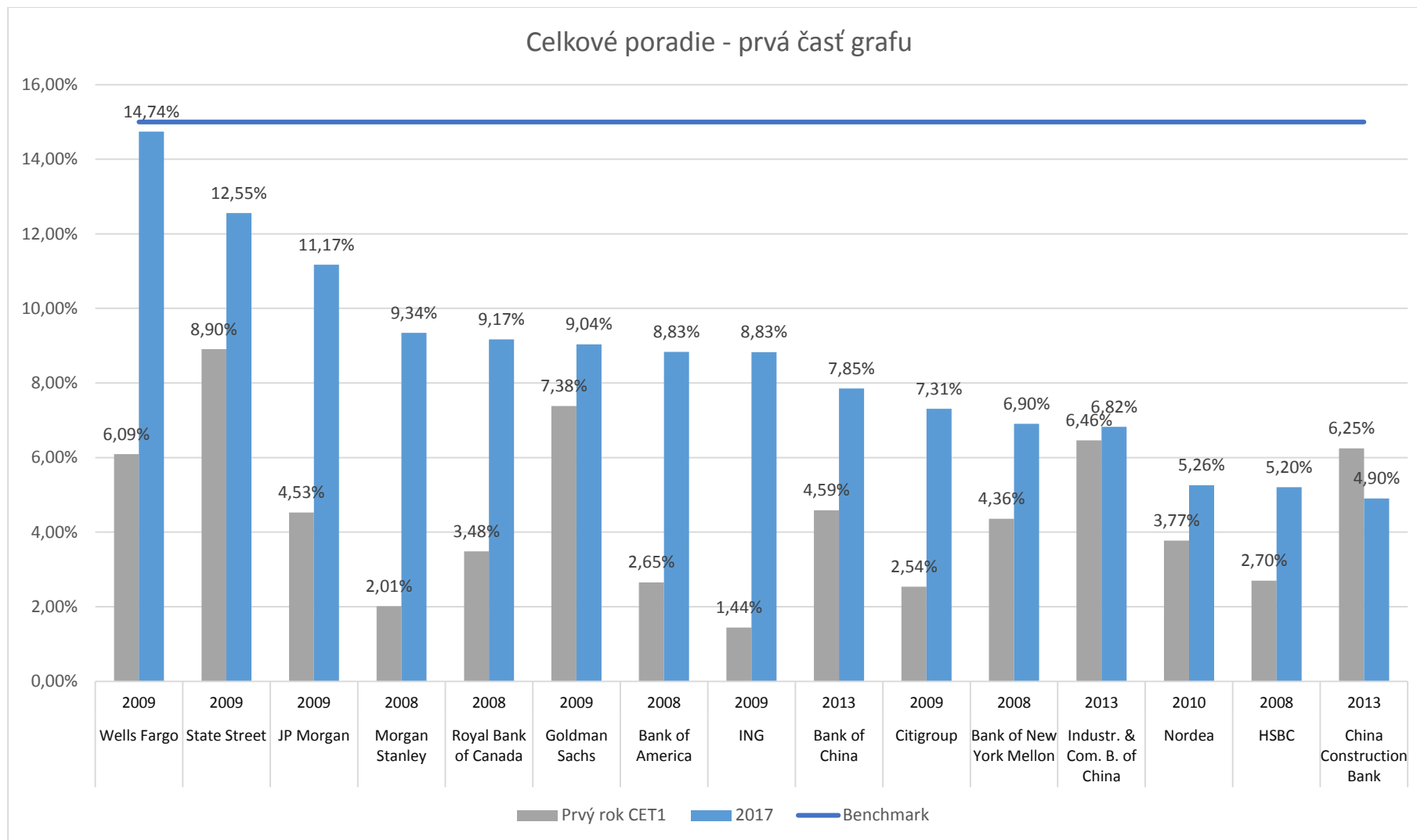
⁸ Údaj price-to-book je čerpaný z YCharts. WWW DOCUMENT <<https://ycharts.com/>>

⁹ *Healthy Banking System is the Goal, not Profitable Banks.* (2010). WWW DOCUMENT <<https://www.gsb.stanford.edu/faculty-research/excessive-leverage/healthy-banking-system-goal>> Samotná výška 15 % je však zvolená arbitrárne a je len odporúčaním. Rovnako je nutné pripomenúť, že každú banku by bolo vhodné posudzovať individuálne a individuálne by mala pristupovať k svojmu riziku. 15 % úroveň bola i úrovňou kapitalizácie bánk pred vznikom FED. Viď v Dowd, K. (2016) Is Deutsche Bank Kaputt? WWW DOCUMENT <https://www.alt-m.org/2016/08/04/is-deutsche-bank-kaputt/#_ftn6>

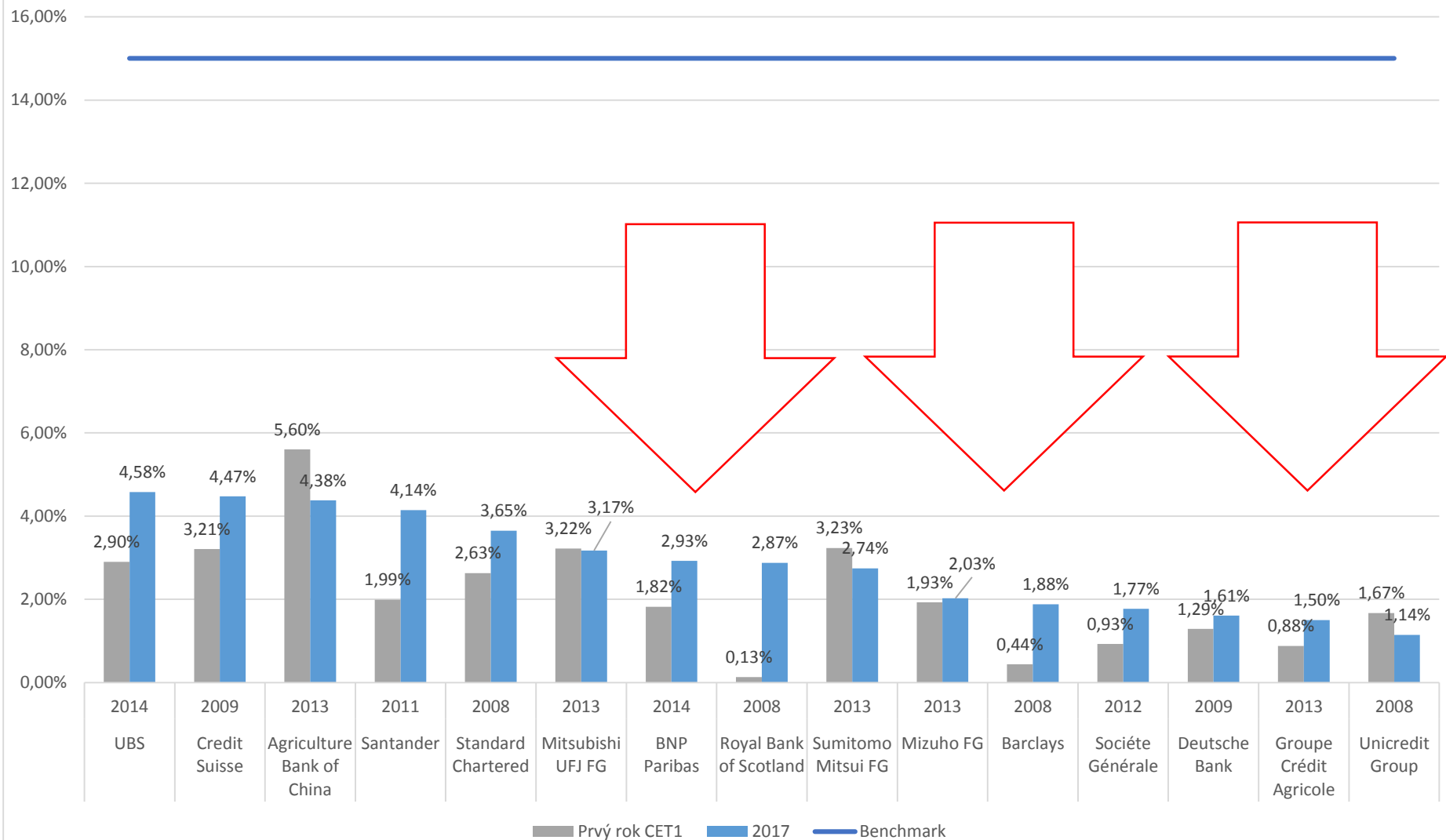
¹⁰ FED. *Agencies adopt enhanced supplementary leverage ratio final rule and issue supplementary leverage ratio notice of proposed rulemaking.* WWW DOCUMENT <<https://www.federalreserve.gov/newsevents/pressreleases/bcreg20140408a.htm>> FED bude zároveň od roku 2018 vyžadovať od svojich najväčších systémových bánk minimálny leverage ratio na úrovni 5 %.

5. Výsledky

5.1 Celkové výsledky za rok 2008 a 2017 (v čase upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio)

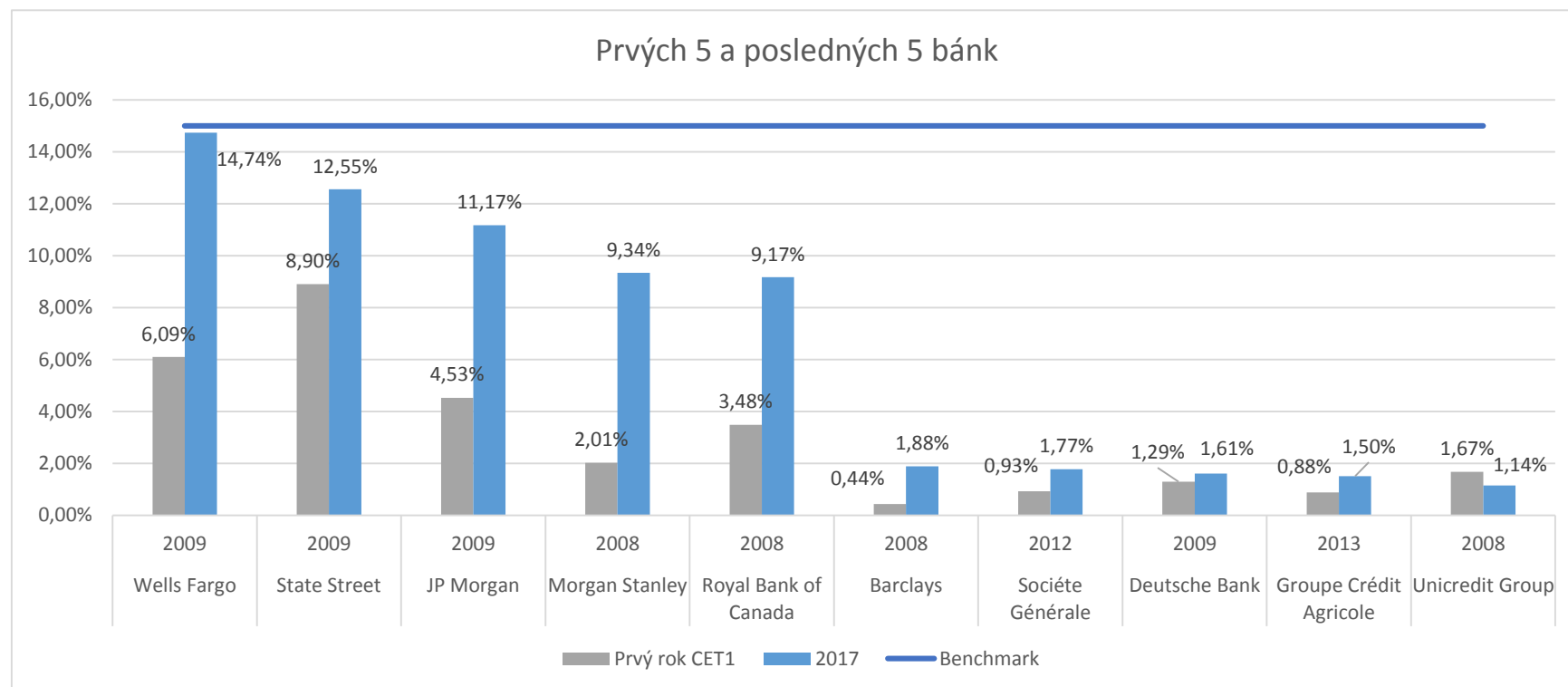

Celkové poradie - pokračovanie grafu

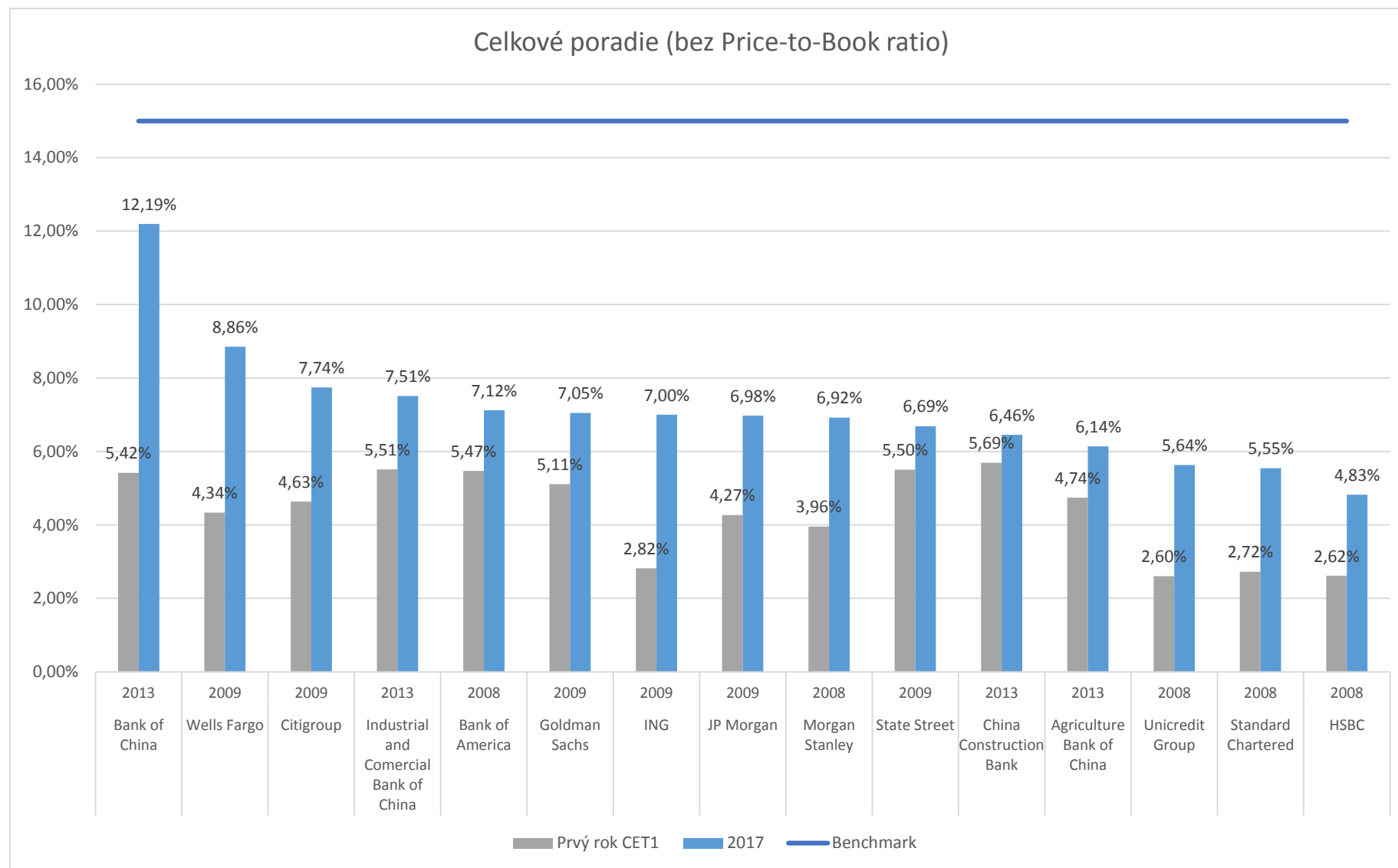
Na rozdelenom grafe uvádzame všetkých 30 systémových bánk. Údaje za rok 2017 sú kompletne. Na grafe uvádzame prvý údaj, kedy tá ktorá banka začala vykazovať CET1. Ako je vidno, hlavne ázijské banky vykazujú údaj až od roku 2014. Za najmenej kapitalizované banky je možné považovať banky z najnižším kapitálovým krytím, ktoré sa nachádzajú na druhej časti grafu vpravo – vyznačené červenými šípkami.

5.2 Prvých 5 a posledných 5 bánk za rok 2008 a 2017 (v čase upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio)

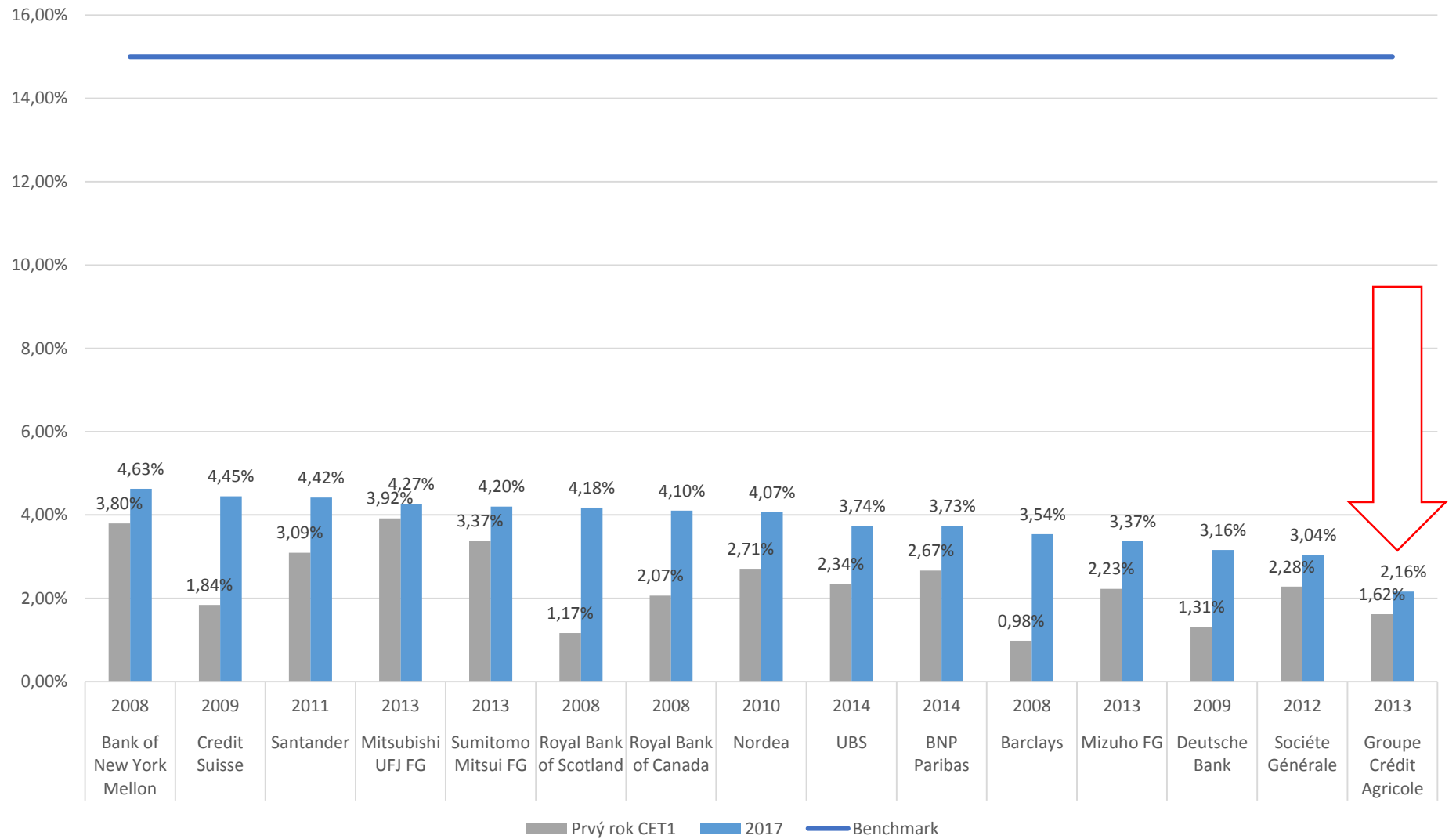

Pre explicitnejšie porovnanie rozdielov v kapitalizácii uvádzame i graf 5 najkapitalizovanejších a 5 najmenej kapitalizovaných bánk z 30 systémových bánk.

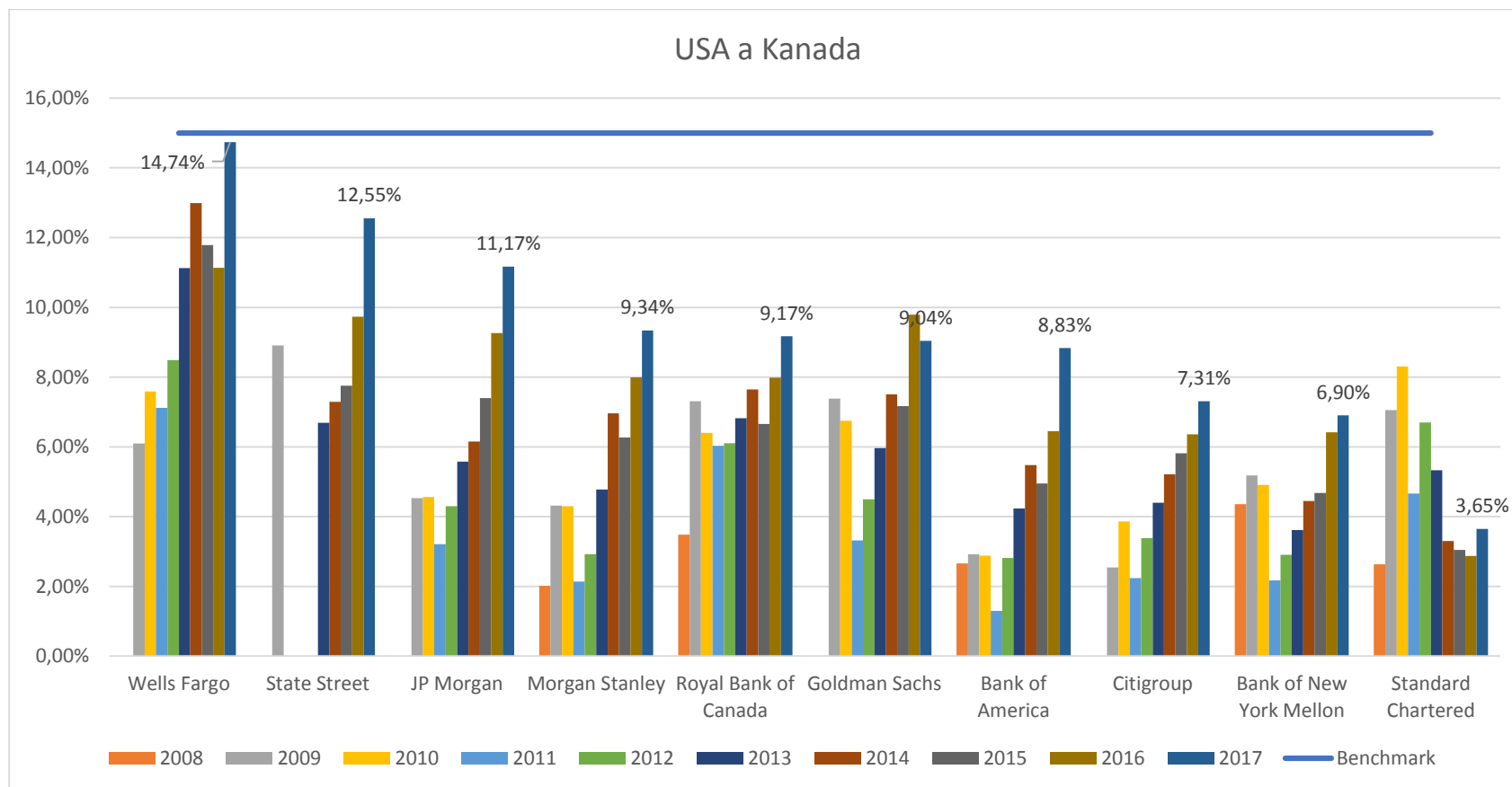
5.3 Celkové výsledky za rok 2008 a 2017 (z hlediska sůvahových čísel neupravených o názor trhu)

Celkové poradie (bez Price-to-Book ratio)

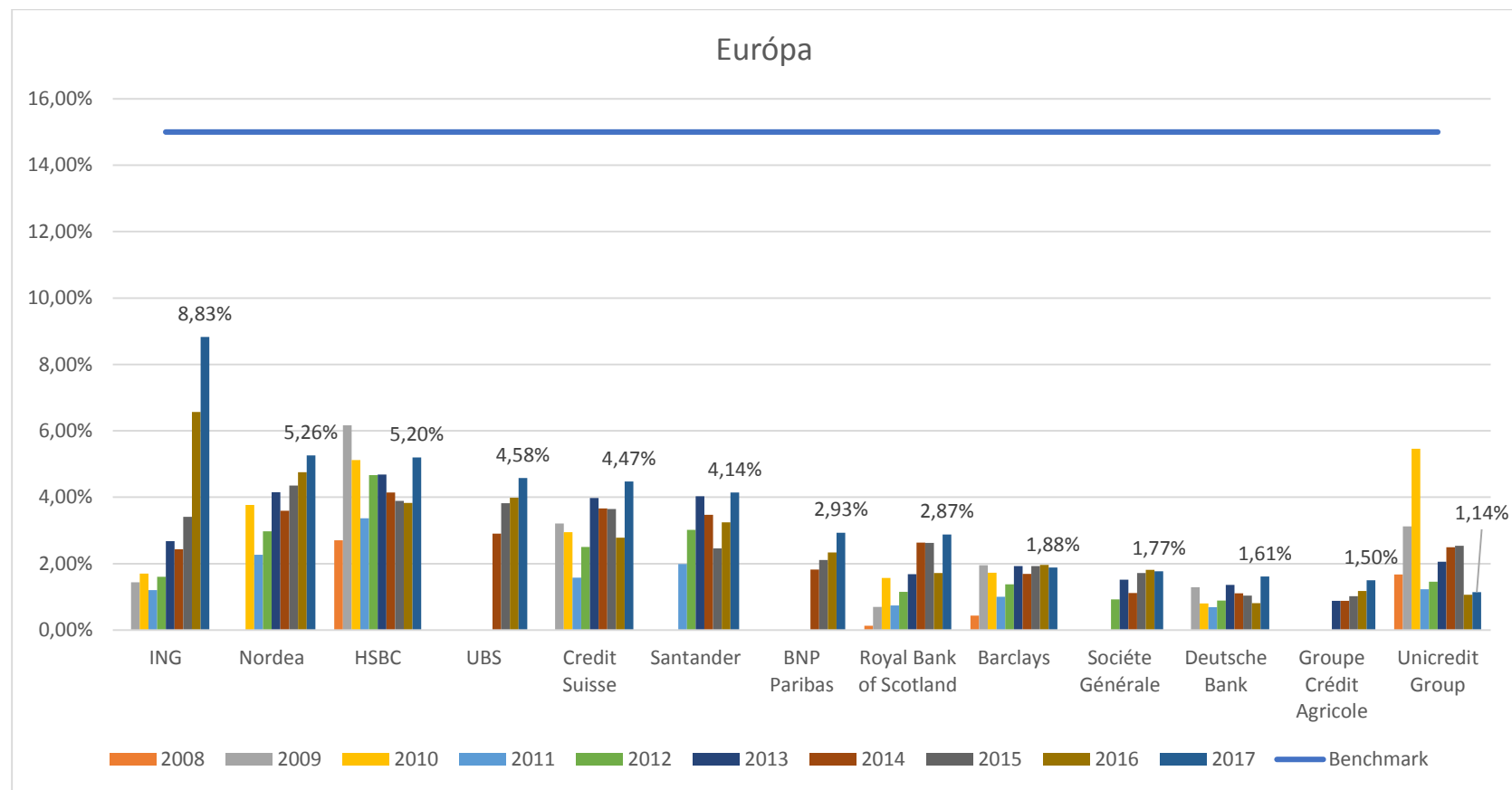

5.4 Americké banky od roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio)

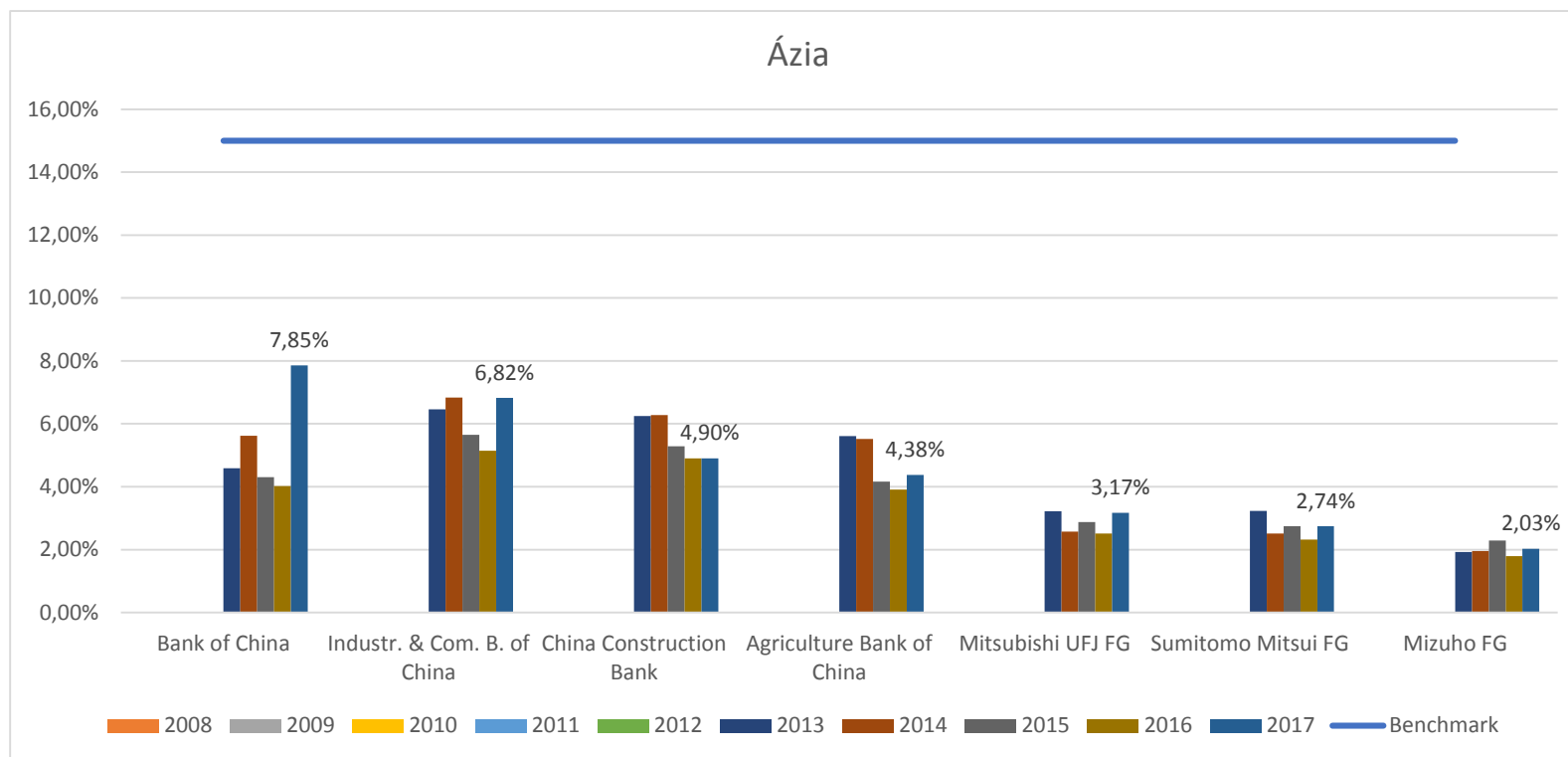
Graf zobrazuje vývoj miery kapitalizácie bánk od roku 2008, resp. od prvého roku, kedy banky vykazujú CET1 až po rok 2017 (číselný údaj na grafe) a porovnáva vývoj kapitalizácie v čase so stanoveným benchmarkom 15% miery kapitalizácie v USA a Kanade.

5.5 Európske banky od roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio)

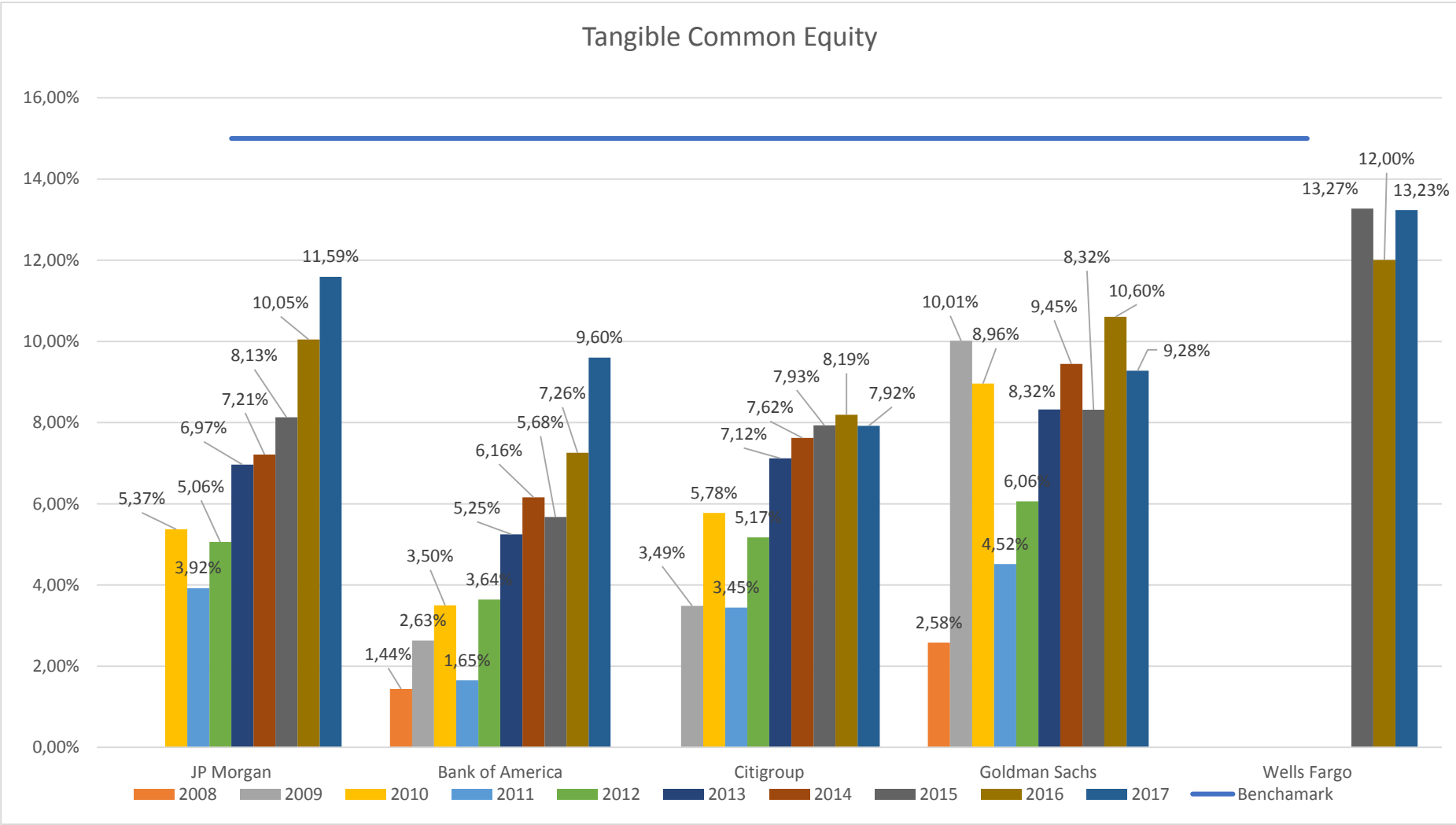
Graf zobrazuje vývoj miery kapitalizácie bánk od roku 2008, resp. od prvého roku, kedy banky vykazujú CET1 až po rok 2017 (číselný údaj na grafe) a porovnáva vývoja kapitalizácie v čase so stanoveným benchmarkom 15% miery kapitalizácie v Európe.

5.6 Ázijské banky of roku 2008 až po rok 2017 (upravený CET1 / Total Assets x Price-to-Book ratio)

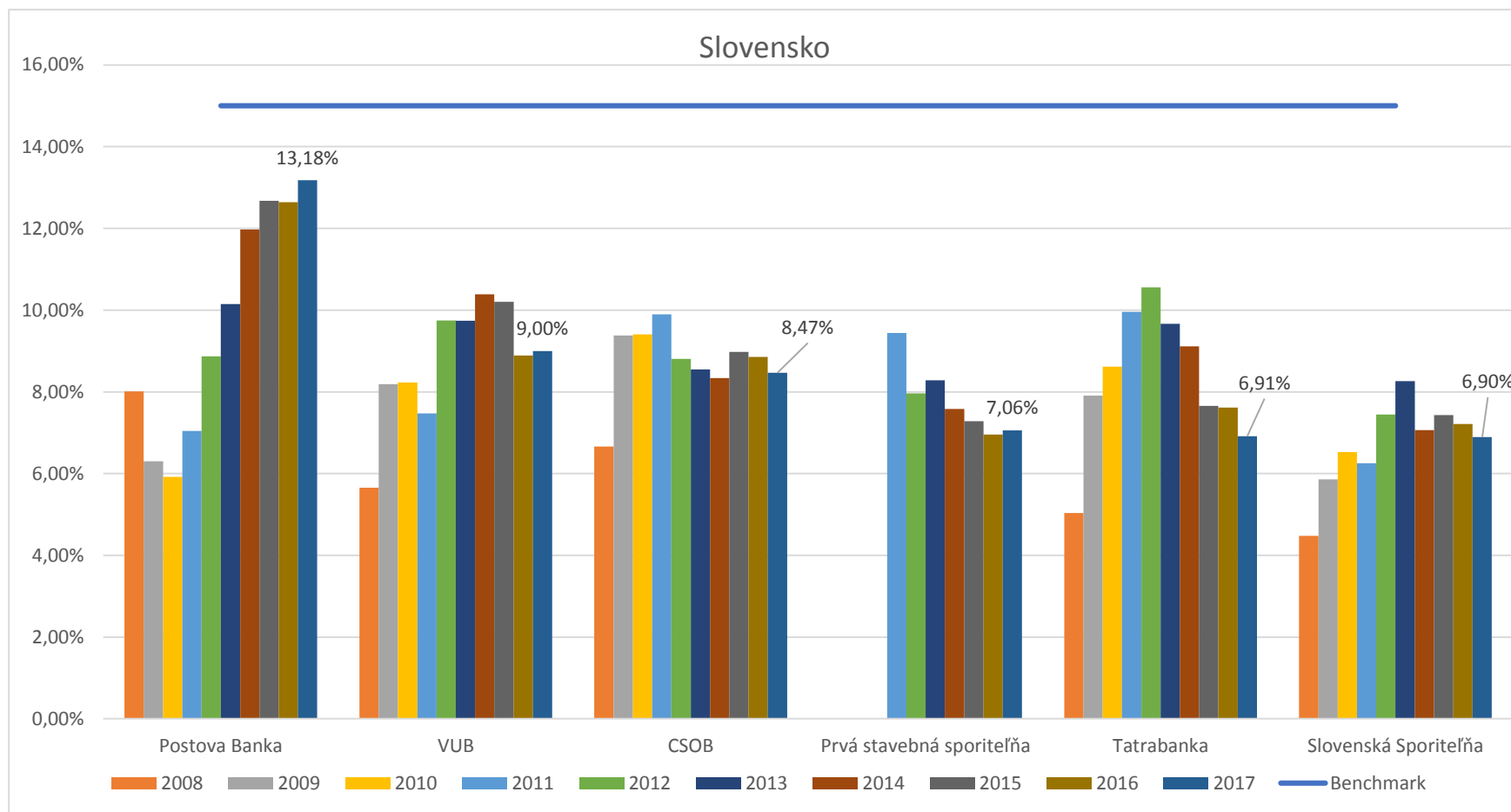

Graf zobrazuje vývoj miery kapitalizácie systémových bánk Ázie od roku 2008, resp. od prvého roku, kedy banky vykazujú CET1 až po rok 2017 (číselný údaj na grafe) a porovnáva vývoja kapitalizácie v čase so stanoveným benchmarkom 15% miery kapitalizácie v Ázii.

5.7 Banky zverejňujúce TCE (Tangible Common Equity / Total Assets x Price-to-Book ratio)

5.8 Slovenské banky

Graf zobrazuje vývoj miery kapitalizácie vybraných slovenských bánk od roku 2008, resp. od prvého roku, kedy banky vykazujú CET1 alebo Tier 1 až po rok 2017 (číselný údaj) a porovnáva vývoja kapitalizácie v čase so stanoveným benchmarkom 15% miery kapitalizácie na Slovensku.

6. Závery a hodnotenia

Ako sme uviedli pri popise zvolenej metodológie, vlastný kapitál banky voči aktívam banky považujeme za indikátor, hovoriaci o tom, ako bude bankový dom v prípade krízovej udalosti hodnotený investormi, trhom a samotnými klientmi banky. Ide o to, že v prípade krízovej udalosti vzniká v ekonomickom systéme nedôvera. Nemôžeme sa tomu čudovať. Dnešný finančný systém je totižto fiat systémom, t.j. systémom záväzkov voči pohľadávkam; dlhov voči aktívam. Kríza musí preto nevyhnutne nedôveru spôsobovať. Nedôvera spôsobuje, že sa finančný systém akoby zasekáva a problémy jedného bankového domu sú prenášané aj na iné bankové domy. Predpokladáme, že banky, ktorých vlastný kapitál je vyšší, by mali v danej krízovej situácii menšie problémy a boli by relevantnou protistranou. Naopak banky, ktorých súvaha vykazuje vyššie riziko, a ktoré majú nižšiu mieru vlastného kapitálu na potenciálnu elimináciu svojich strát, by boli problematickejšími. Ako ukázala ostatná kríza, finančný systém sa zasekával hlavne kvôli nedôveryhodným bankám. Preto sme pre účely tejto práce aj my zvolili hodnotenie na základe vlastného kapitálu, ktorý, ako sme avizovali, musíme odhadovať. Odhad sme realizovali v kontexte potenciálneho regulátorom umožneného nadhodnotenia kapitálu, ako aj v kontexte price-to-book ratio, čo je hodnotenie banky trhom.

Ako je vidno z porovnania jednotlivých systémových bánk, ani jedna z bánk nedosahuje teoreticky požadovaný 15 % pomer („bezpečnú zónu“) odhadovaného skutočne vlastného kapitálu voči aktívam banky. Len pripomíname, že sa jedná o relatívne bezpečnú zónu¹¹. Jej výška bola zároveň určená na základe odhadu finančných teoretikov a korešponduje s mierou vlastného kapitálu amerických bánk pred založením FED-u. **Najbližšie k danému pomeru má Wells Fargo¹² a to ako z hľadiska hodnotenia na základe CET1 (14,76%), tak i z hľadiska TCE (13,23%), t.j. skutočne vlastného kapitálu banky. Za ňou sú banky State Street a J.P. Morgan, ktoré dosahujú pomer nad 10%, pričom J.P. Morgan má pomer nad 10 % i v kontexte TCE.** Dané vysoké čísla kapitalizácie sú spôsobené primárne tým, že uvedené banky ku koncu roka 2017 veľmi pozitívne hodnotil trh, t.j. mali vysoké price-to-book-ratio. Ak by nebola kapitalizácia bánk upravená o tento ukazovateľ, ich kapitálové zabezpečenie by bolo v prípade Wells Fargo okolo 8,86%, State Street 6,69%, J.P. Morgan 6,98% a Goldman Sachs 7,05%, ako je vidno v zobrazení výsledkov v časti 5.3..

Ako sú na tom ďalšie banky? Až do siedmeho miesta sú umiestnené americké banky. Na 8. mieste je prvá európska banka a na 9. je prvá ázijská banka a až 13. je druhá európska banka. Ostatné európske banky sa umiestnili až v druhej polovici daného hodnotenia. Z celkového

¹¹ Relatívna bezpečnosť danej zóny vyplýva z toho, že aj keď vlastný kapitál súvisí s kvalitným podkladovým aktívom banky, samotné podkladové aktívum a jeho hodnotenie závisí od celkovej ekonomickej situácie. To značí, že v prípade nejakej krízovej udalosti, bude menená aj hodnota daného kapitálu. Rovnako pri výpočte pomeru upozorňujeme, že ho hodnotíme ako *price-to-book*, t.j. na základe toho, čo si o banke myslí trh; daný názor sa rovnako môže zmeniť.

¹² Jedná sa o odhad výšky vlastného kapitálu prostredníctvom *price-to-book ratio*. Vykazovaný pomer majú banky o niečo nižší.

pohľadu v EU tvoria najväčšiu časť bankového sektora¹³ francúzske banky (28,2%), nemecké banky (25,3%), talianske banky (12,2%) a španielske banky (8,84%). Medzi systémové banky boli zaradené ING, Nordea, HSBC, UBS, Credit Suisse, Santander, BNP Paribas, Royal Bank of Scotland, Barclays, Société Générale, Deutsche Bank, Groupe Crédit Agricole a Unicredit Group. **Len tri európske banky majú pomer kapitalizácie nad 5% (kritérium FED-u).**

Ktoré z bánk majú odhadovanú najnižšiu kapitalizáciu? Pri hodnotení kritickej miery kapitalizácie je zaujímavou skutočnosť, že americký FED má striktnejšie pravidlá kapitalizácie pre svoje kľúčové bankové domy ako má ECB, a že obe pravidlá ďaleko zaostávajú za tým, na čom sa zhoduje odborná verejnosť. Jedným z možných vysvetlení je vplyv bankových domov na politické rozhodnutia o ich vlastnej regulácii.

Ak pri hodnotení bánk uplatníme kritérium nízkej kapitalizácie z hľadiska ECB (pod 3%), tak z odhadu pomeru vyplýva, že výrazne podkapitalizovanými bankami (červené šípky na sumárnom grafe) sú: BNP Paribas, Royal Bank of Scotland, Sumitomo Mitsubishi, Mizuho, Barclays, Société Générale, Deutsche Bank, Groupe Crédit Agricole, a Unicredit Group, t.j. **9 bánk má z hľadiska ECB nízku mieru kapitalizácie a ostatných 21 ju má dostatočnú.** Ak uplatníme meter absolútne kritickej podkapitalizácie bánk zvolený FED-om (pod 2%), tak Barclays, Société Générale, Deutsche Bank, Groupe Crédit Agricole a Unicredit Group sú pod touto hranicou. **Ak by sme uplatnili kritérium FED-u o adekvátne kapitalizovaných bankách, t.j. banky nad 5% (ECB má nad 3%) svojho vlastného kapitálu, tak zistíme, že toto kritérium na základe nášho odhadu spĺňa len 14 z 30 bankových domov.** Pre systémové banky platia zároveň prísnejšie pravidlá, ktoré popisujeme nižšie.

Je zároveň zaujímavé, že sú to skôr americké bankové domy, ktoré zverejňujú aj svoje tzv. TCE. Z nášho hľadiska je rovnako zaujímavý poznatok, že banka s najvyšším systematickým rizikom na globálny finančný systém J.P. Morgan, je v porovnaní s ázijskými, či európskymi bankami pri vykazovaní svojich obchodných výsledkov omnoho viac transparentná. U tejto banky je rovnako vidieť, že svoje pozície oproti roku 2008 výrazne posilnila. Nič z toho neznamena, že by nemohla spôsobiť systematickú krízu. Jedná sa len o zaujímavý poznatok z hľadiska toho, že je primárne v blogosfére považovaná za symbol zla, ktoré majú údajne banky ako také spôsobovať. J.P. Morgan, Bank of America, Citigroup, Goldman Sachs a Wells Fargo sú bankové domy, ktoré explicitne zverejňujú skutočný kľúčový kapitál na svojich aktívach.

Čo vyplýva z uvedených údajov?

Z uvedeného porovnania vyplýva, že vyššie riziko so sebou nesú bankové domy Európy a Ázie v porovnaní s USA. Za kriticky podkapitalizované banky je možné zaradiť za rok 2017 týchto 5 bánk:

1. Unicredit Group	(kapitalizácia: 1,14%, aktíva 836 790 mil. Eur).
2. Groupe Crédit Agricole	(kapitalizácia: 1,5%, aktíva 1 550 283 mil. Eur)
3. Deutsche Bank	(kapitalizácia: 1,61%, aktíva 1 475 000 mil. Eur)
4. Société Générale	(kapitalizácia: 1,77%, aktíva 1 275 128 mil. Eur)

¹³ NBS. *Agregovaná bilancia peňažných finančných inštitúcií eurozóny (bez eurosystému)*. WWW DOCUMENT <<https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-za-eurozonu/grafy/ ce0a13e5-e0cf-4445-a7cf-cb85b6fb6c3a>>

5. Barclays

(kapitalizácia: 1,88%, aktíva 1 133 248 mil. GBP)

V prípade možnej krízovej udalosti bude preto zaujímavé sledovať, ako sa regulačné orgány budú správať práve k týmto bankovým domom. A ako je vidno z veľkosti ich aktív, nie sú to žiadne malé potenciálne problémy.

Ohodnotenie trhom vs. údaje na súvahe

V zobrazení výsledkov v časti 5.3 ešte ukazujeme rozdiel medzi tým, čo banky vykazujú na svojich súvahách a tým, ako dané banky hodnotí trh. Je to veľmi zaujímavé porovnanie. Prečo? Z hľadiska súvah a kapitálovej primeranosti sa zdá, že medzi systémovými bankami nie je až taký rozdiel, aký sme ukázali v časti 5.1, kde sme uplatnili hodnotenie prostredníctvom trhu. Zmenilo sa nám i poradie. Prvá nie je Wells Fargo, ktorá je druhá, ale Bank of China, ktorá je v hodnotení trhom až 9-ta. Kapitalizácii dominujú síce americké banky, ale asistujú im i ázijské banky a na prekvapenie na 13 mieste nájdeme Unicredit Group, ktorá je v kontexte hodnotenia trhom posledná a absolútne podkapitalizovaná.

V časti 5.3 by sa mohlo zdať, že z hľadiska regulátorov nie je problém nízkej miery kapitalizácie niektorých bánk až tak výrazný. Poďme sa na to pozrieť z hľadiska európskych bánk. Podľa pravidiel ECB a Basel III je podkapitalizovaná jedine Groupe Crédit Agricole (vyznačené červenou šípkou).

Až podľa pravidiel *Financial Stability Board* je to viac bánk. Groupe Crédit Agricole by mala byť totižto minimálne na úrovni 4 % (3+1 % ako tzv. vankúš vzhľadom na svoje postavenie systémovej banky), Société Générale (4 % s vankúšom vs. 3,04 %), Deutsche Bank (5 % s vankúšom vs. 3,16 %), Barclays (4,5 % s vankúšom vs. 3,54 %), BNP Paribas (4,5 % s vankúšom vs. 3,73 %), UBS (4 % s vankúšom vs. 3,74 %). HSBC (5 % s vankúšom vs. 4,83 %).

Ak by sme obdobné hodnotenie uplatnili na európske banky prostredníctvom ohodnotenia trhom, tak by sme zistili, že dostatočne kapitalizovaná je Santander, Credit Suisse, UBS, HSBC, ING a Nordea. Ostatné by boli podkapitalizované banky. **To, čo je však dôležité je, že na základe ohodnotenia trhom sú podkapitalizované výrazne (!).** Medzi výrazne podkapitalizované patria BNP Paribas, Royal Bank of Scotland, Barclays, Société Générale, Deutsche Bank, Groupe Crédit Agricole a Unicredit Group. Sú to teda až prísnejšie podmienky pre kapitalizáciu, ktoré posúvajú banky z kategórie kapitalizované do kategórie podkapitalizované. Regulačné orgány teda prejavujú pri hodnotení systémových bánk hodnotenie podobné hodnoteniu trhom, čo je racionálne rozhodnutie. To, čo však bez ohodnotenia trhom nevidíme, je už miera výšky kapitalizácie, či podkapitalizácie banky. **Uplatnenie hodnotenia bánk prostredníctvom trhu mení teda pohľad na mieru kapitalizáciu jednotlivých bánk. A to výrazne.**

Hlavný rozdiel medzi časťou 5.1 a 5.3 je ešte v tom, že v prípade skutočne kapitalizovaných a relatívne zdravších systémových bánk trh nadhodnocuje ich kapitalizáciu a v prípade skutočne podkapitalizovaných bánk trh podhodnocuje ich kapitalizáciu.

Slovensko

Slovensko je z hľadiska významnosti európskeho finančného sektora skutočne kvapkou v mori a jeho bankový sektor tvorí len 0,26 %. Ukazovateľ finančnej páky bankového sektora vykazuje

NBS za rok 2017 na úrovni 8,3 %, čo je vysoko nad povinné 3 %, avšak je to niekde mierne nad polovicou stanovenej teoretickej hodnoty 15 %.

Z nami vybratých najväčších slovenských bánk je najlepšie kapitalizovanou bankou Poštová Banka (12,7 %), nasledovaná VÚB (8,68 %), ČSOB (8,17 %), Slovenskou Sporiteľňou (7,54 %), Prvou Stavebnou Sporiteľňou (6,81 %) a Tatra bankou (6,67 %). Ukázanie kapitalizácie slovenských bánk zároveň nie je v kontexte tejto práce smerodajné, jedná sa len o doplnkovú informáciu.

Pri vybraných slovenských bankách sme zisťovali kapitálovú primeranosť len na základe CET1/celkové aktíva, resp. Tier 1/celkové aktíva vzhľadom na to, že u niektorých bánk bol tento druh kapitálu identický. Slovenské banky nezverejňujú TCE, avšak je možné predpokladať, že CET1 alebo Tier 1 sa bude s TCE v princípe zhodovať, resp. nebudú v danom kapitále výrazné rozdiely. Rovnako nebolo možné upraviť súvahové výsledky bánk voči *price-to-book ratio* (hodnotenia trhu), vzhľadom na to, že slovenské banky takto hodnotené nie sú. Pri slovenských bankách sme rovnako neupravovali potenciálne nadhodnotenie ich súvahových čísel.

Na základe uvedených čísel je možné konštatovať, že ich kapitalizácia je vyššia ako väčšina systémových bánk. Kapitalizácia slovenských bánk je zároveň omnoho vyššia ako je požadovaný strop ECB (3 %). Rovnako z hľadiska dostatočnej kapitalizácie stanoveného kritéria FED-u (5 %) sú najväčšie slovenské banky dostatočne kapitalizované. Ani jedna z nich však nedosahuje kapitalizáciu 15 % (hranica požadovaná odbornou verejnosťou). Rovnako je vidieť, že niektorým našim najväčším bankám miera vlastného kapitálu za ostatné obdobie 3 – 4 rokov v čase klesá.

Poznámka k ďalšej aktualizácii dát

Uvedené údaje budeme aktualizovať minimálne vždy raz za rok. Údaje nie sú určujúcimi v tom, či nás zasiahne nejaká nová vlna krízy alebo nie. Sú skôr určené na posúdenie stavu pripravenosti, v akom je finančný sektor schopný čeliť potenciálnej hrozbe, súvisiacej s krízou.

Zdroje

1. Dowd, K. (2016). *Is Deutsche Bank Kaputt?*. WWW DOCUMENT <https://www.altm.org/2016/08/04/is-deutsche-bank-kaputt/#_ftn9> Uvedený text nás inšpiroval k príprave tohto porovnania.
2. FED. *Agencies adopt enhanced supplementary leverage ratio final rule and issue supplementary leverage ratio notice of proposed rulemaking*. WWW DOCUMENT <<https://www.federalreserve.gov/newsevents/pressreleases/bcreg20140408a.htm>>
3. FSB. *2017 list of global systemically important banks (G-SIBs)*. WWW DOCUMENT <<http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P211117-1.pdf>>
4. *Healthy Banking System is the Goal, not Profitable Banks*. (2010). WWW DOCUMENT <<https://www.gsb.stanford.edu/faculty-research/excessive-leverage/healthy-banking-system-goal>>
5. Nadácia F. A. Hayeka. *Výročné správy bankových domov*. Vlastné spracovanie.
6. NBS. *Agregovaná bilancia peňažných finančných inštitúcií eurozóny (bez eurosystému)*. WWW DOCUMENT <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-za-eurozonu/grafy/_ce0a13e5-e0cf-4445-a7cf-cb85bcfb6c3a>
7. NBS. *Správa o stave a vývoji finančného trhu za rok 2017*. WWW DOCUMENT <<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=443596>>
8. ONE YEAR LATER: *THE CONSEQUENCES OF THE DODD-FRANK ACT*. WWW DOCUMENT <<https://financialservices.house.gov/uploadedfiles/financialservices-doddfrank-report.pdf>>
9. Tarullo, D.K. (2011). *The Evolution of Capital Regulation*. WWW DOCUMENT <<https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/tarullo20111109a.htm>>
10. Zdroj titulný obrázok: <https://www.pexels.com/search/banking%20sector/>

V prípade objavenia nejakých nezrovnalostí v dátach, či komentárov k použitej metodike nás prosím kontaktujte na matus.posvanc@gmail.com alebo jablonicky.j@gmail.com.